

مدارا، حذف یا باز آفرینی پدیده اتاق نشیمن در محله هرندی تهران

(بخش دوم)

علی برکاتی، علی زارع و مهرزاد شفیع پور

نرخ اشتغال و بیکاری اتاق نشیمن

اشتغال و بیکاری از جمله موضوعات مهم اقتصادی هر کشوری است. به گونه ای که افزایش اشتغال و کاهش بیکاری، به عنوان شاخص توسعه یافتگی جوامع تلقی می شود. نرخ بیکاری یکی از شاخص هایی است که برای ارزیابی شرایط اقتصادی کشور مورد استفاده قرار می گیرد.

مقایسه نیروی کار اتاق نشیمن با محدوده بلوک قالیشوها و کل کشور به طور همزمان در اواسط بهار ۱۳۹۴ مورد بررسی قرار گرفته اند که نتایج یافته ها حاکی از این است که نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر اتاق نشیمن (۶/۳ درصد) نسبت به محدوده بلوک قالیشوها (۱۹/۶ درصد) و کل کشور (۱۰/۸ درصد) پایین تر است.

گروههای درآمدی

پایه و اساس کیفیت زندگی یک خانوار وابسته به میزان درآمد آن است. نقش این مولفه در پایین یا بالا بودن سطح و شیوه زندگی خانوارها بر هیچ کس پوشیده نیست. به میزان ارتقاء درآمد خانوار در این سکونتگاهها سطح زندگی، شیوه زیستن، بهداشت، سلامت و مسکن آن نیز ارتقاء پیدا می کند.

در این تحقیق میزان درآمد ماهانه سرپرست خانوار و سایر اعضای خانوار مورد ارزیابی قرار گرفته است. نتایج یافته ها حاکی از این است که متوسط درآمد ماهانه یک خانوار اتاق نشیمن (یک میلیون ۳۸۰ هزار تومان) در محدوده بلوک قالیشوها در سال ۱۳۹۴ (ضمن گذر زمان و افزایش نرخ تورم) با متوسط درآمد ماهانه یک خانوار شهری کشور (یک میلیون ۸۵ هزار تومان) در سال ۱۳۹۰ تفاوت فاحشی دارد.

گروههای شغلی

معمولاً در مناطق فرودست شهری وضع تخصص و مهارت نیروی کار به نسبت سطح شهر پایین بوده و اغلب ساکنین آنها به لحاظ شغلی جزء اقشار رده پایین جامعه محسوب می شوند. اکثر اتاق نشیمن در مشاغل رده پایین و در گروه های شغلی چون دستفروشان و باربران، کارگران فصلی و ساده ساختمان و شاغلان در صنعت،

ساخت، تراشکاری، خیاطی، کفاشی، بسته بندی و... هستند. از کل نیروی کار شاغل در محدوده، ۳۹/۲ درصد شاغل در گروه دستفروشان و باربران، ۱۰/۱ درصد شاغلان در صنعت، ساخت، تراشکاری، خیاطی، کفاشی، بسته بندی و...، ۹/۵ درصد شاغلان در حمل و نقل و انباری داری، راننده وسایل نقلیه عمومی و پیک موتوری و ۹/۵ درصد کارگران فصلی و ساده ساختمان هستند.

نحوه تصرف واحد مسکونی توسط اتاق نشیمن

شرایط اقتصادی - اجتماعی به عنوان مؤثرترین عوامل در نحوه تصرف ملک یا واحد مسکونی محسوب می شوند. در سال ۱۳۹۴ حدود ۸۳/۵ اتاق نشیمن محدوده بلوک قالیشوها مستأجر، ۱۲ درصد مالک و ۴/۴ درصد شامل سایر تصرفات می باشد. بنابراین وضعیت مسکن در این محله به لحاظ نحوه تصرف مسکن ملکی در مقایسه با کل کشور (۶۲/۲ درصد) در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

اینگونه اجتماعات همواره درگیر مسائلی هستند که این مسائل بخشی از توان ایشان را برای زندگی توانمند می گیرد. این مسائل گاهی چنان در هم تنیده می شود که برون رفت از آن مستلزم مداخله و مدیریت منسجم است. نوع این مسائل در جوامع مختلف متفاوت است و ترکیب آن نیز دچار نسبیتهای مختلف است. این نسبتها نوع تعامل با این مسائل را نسبی کرده و مدیریت آنها را مشکل می سازد. بنابراین هرگونه اقدام عمرانی، اقتصادی و اجتماعی در ساماندهی پدیده اتاق نشیمن مستلزم بررسی مشکلات و راه حل های آن از دید خود کسانی است که در این خانه ها زندگی می کنند. از طرفی مشکلات و مسائل این پدیده با زندگی عمومی مردم محله ارتباط دارد و کل سکنه محله را تحت تأثیر قرار داده است.

پاره ای از این مسائل همان مسائلی هستند که مبتلا به خانوارهاست و در سطح دیگر، جامعه بزرگ تر را مبتلاء کرده است. فقر معیشتی و پایین بودن کیفیت زندگی، عدم

تحرك اقتصادی - اجتماعی در اکثریت خانوارها، بدتر شدن وضعیت زندگی اکثریت خانوارها نسبت به گذشته و ناامیدی نسبت به آینده، تورم افسار گسیخته، کمبود درآمد و اشتغال ناپایدار، بزه، فقر فرهنگی، بیکاری، اعتیاد، گسست خانواده ها و پدیده طلاق، بیسوادی و عدم آشنایی با حقوق فردی و شهروندی، نبود بهداشت و سلامت، تراکم بالای خانوارها در واحدهای مسکونی، کمبود اتاق در اختیار خانوارها، کیفیت پایین مسکن و کمبود زیرساخت های آن چون نبود سرویس بهداشتی، حمام و آشپزخانه از جمله مهمترین مشکلات این خانوارهاست. همچنین رواج آسیبهای اجتماعی چون فروش مواد مخدر، کارتون خوابی، روسپیگری، قماربازی، کودکان خیابانی و... در سطح محدوده با زندگی اجتماعی این خانوارها گره خورده و پدیده اتاق نشیمن را به مأمی برای مجرمان و آسیب دیدگان اجتماعی تبدیل کرده است. بنابراین وضع موجود همواره انعکاس خود را در درون خانوارها و محله و سایر محلات شهر تهران نشان داده است.

لیکن در زمستان ۱۳۹۴ کارشناسان طرح برای ساماندهی و بهبود کیفیت زندگی اتاق نشیمن محدوده بلوک قالیشوها واقع در محله هرندی تهران که هدف اصلی طرح مذکور می باشد، یک برنامه مدون با اقدامات اجرایی مناسب به صورت کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت در چهارچوب راهبردهای زیر تهیه کرده و برای اجرا به مجموعه مدیریت شهر تهران ارائه نمود که راهبردهای آن به شرح زیر می باشند.

- ۱- ظرفیت سازی، اطلاع رسانی و برگزاری دورههای آموزش عمومی پیرامون نوسازی و بازسازی واحدهای مسکونی اتاق نشیمن؛
- ۲- نوسازی و بهبود کیفیت زیرساختهای مسکونی در صورت مقاوم بودن واحدهای مسکونی و شرایط مساعد برای سکونت؛
- ۳- تفکیک خانوارها و جابجایی اجباری و داوطلبانه برخی از خانوارهای ساکن واحدهای مسکونی ناپایدار؛
- ۴- بازسازی تمامی واحدهای مسکونی اتاق نشیمن در سطح محدوده بلوک قالیشوها؛
- ۵- توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی خانوارهای اتاق نشیمن به عنوان برنامه های پشتیبان طرح.